

Korhoenderinventarisatie in 1985

H. Nijland & F.J. Niewold

In 1976 nam het Rijksinstituut voor Natuurbeheer de coördinatie op zich van een landelijke korhoenderinventarisatie. De telling van in het voorjaar 1985 baltsende hanen is de laatste geweest die onder auspiciën van dit instituut is uitgevoerd. De volgende inventarisaties in Nederland zullen door de Sovon (Stichting Ornithologisch Veldonderzoek in Nederland) als onderdeel van het project Bijzondere soorten worden begeleid. Overeengekomen is dat het adressenbestand van de inventarisatiemedewerkers wordt overgenomen en de tellingen voorlopig op de zelfde manier wordt voortgezet.

Voortzetting achteruitgang

Na de eerste, nog onvolledige, telling in 1976 werd al duidelijk dat er sinds de laatste schatting in 1971 (minimaal circa 1500 exemplaren volgens opgave Directie Faunabeheer) een snelle achteruitgang had plaatsgevonden. Helaas heeft deze ontwikkeling zich voortgezet, zodat nu nog slechts in veertien terreinen 67 Korhanen werden gesignaleerd (zie tabel). In de andere landen van het verspreidingsgebied van het 'heide- en hoogveenkorhoen' doet zich de zelfde trend voor. Op grond van mondelinge informatie zijn er nu op het vasteland van West-Europa mogelijk nog circa 250 Korhanen aanwezig (Nederland, West-Duitsland, Denemarken en België). Op de heide- en hoogveengebieden

in Oost-Duitsland en Polen zijn mogelijk nog enkele vogels te vinden.

Ook op de plateaus (600-1000 m) van de middelegebten van Midden-Europa (Oost-Duitsland, Tsjechoslowakije en Oostenrijk) zijn de Korhoenders snel aan het verdwijnen.

In de uitgestrekte open bossen in het oosten en zuiden van Polen zijn nog enkele goede populaties aanwezig. In Schotland is men begonnen om inventarisaties te organiseren; de opzet voor 1985 mislukte echter. Ook daar ziet het er naar uit dat de populaties achteruitgaan. Door de plaatselijk soms sterke vermeerdering van de aantallen als gevolg van de grootschalige bosaanplantingen wordt dit enigszins gecompenseerd. Dit effect is ech-

Op veertien terreinen in Nederland zijn in totaal in 1985 nog maar 67 Korhanen geteld.

Foto: Dominique Arnhem.

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Friesland	40 (3)	32 (1)	26 (1)	21 (1)	19 (1)	9 (1)	2 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (0)
Drenthe	70-80 (15)	27 (9)	27 (9)	13 (6)	17 (7)	9 (5)	3 (1)	2 (1)	6 (1)	2 (1)
Overijssel	70-80 (8)	33 (8)	28 (5)	20 (3)	33 (5)	30 (4)	23 (3)	21 (3)	31 (3)	28 (2)
Gelderland	80-95 (19)	62 (12)	48 (11)	16 (8)	18 (8)	9 (5)	6 (4)	5 (4)	6 (3)	5 (2)
Utrecht	1-5 (1)	0 (0)	1 (1)	1 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Noord-Holland	5 (1)	2 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	2 (1)	1 (1)	0 (0)	0 (0)
Noord-Brabant	120-130(23)	122 (23)	115 (19)	95 (18)	85 (19)	68 (14)	53 (12)	43 (11)	40 (12)	32 (9)
Limburg	15-25 (5)	6 (3)	8 (4)	8 (4)	3 (2)	3 (2)	0 (0)	1 (1)	1 (1)	0 (0)
Totaal	401-460(75)	284 (57)	254 (51)	175 (42)	176 (43)	129 (32)	89 (22)	74 (22)	85 (21)	67 (14)

Het aantal waargenomen Korhanen per provincie. Tussen haakjes is het aantal terreinen met Korhanen vermeld.

ter slechts tijdelijk. Als de bossen dichtgroeien, zullen deze populaties na enkele jaren weer geheel verdwijnen.

De korhoenderpopulaties rond de boomgrens van 1300-2500 m in de Alpen en andere hooggebergten van Midden-Europa lijken niet bedreigd te worden. Wel verminderen de aantallen plaatselijk als gevolg van de toenemende winterrecreatie en de aanleg van skifaciliteiten.

Poging tot herstel

De verwachtingen voor het voortbestaan van het Westeuropese laaglandkorhoen lijken somber. In West-Duitsland worden de krach-

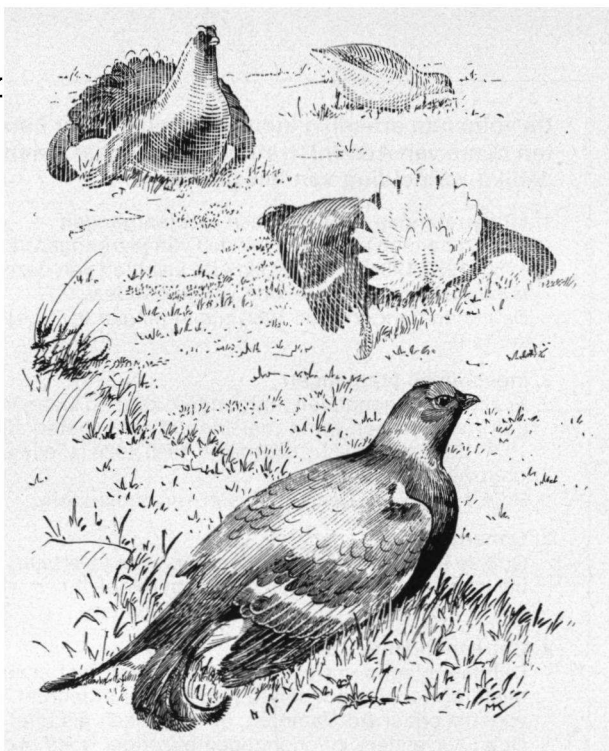
ten gemobiliseerd en zijn er plannen voor herstel van enkele biotopen. Daarnaast zijn op verschillende plaatsen herintroductieprojecten gaande (ook van Auerhoenders). Het is jammer dat men hierbij gebruikt maakt van Korhoenders van Scandinavische afkomst, iets dat ook met enkele succesvolle herintroducties in het verleden (rond 1900) is gebeurd. Het gaat hier om een type dat kleiner is en kortere, sterker bevederde poten bezit dan het Nederlandse type. Het is maar de vraag of deze reddingspogingen op langere termijn kans van slagen hebben, omdat de oorzaken van de achteruitgang van de korhoenderstand waarschijnlijk gezocht moeten

In Duitsland maakt men bij de herintroductie helaas gebruik van Korhoenders van Scandinavische afkomst. Foto: Peter Otten.

Alleen de Korhoenders van de Sallandse Heuvelrug lijken een redelijk goed perspectief te hebben.

Tekening: Marius Kolvoort.

worden in de verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied.

Gelet op het verloop van de aantallen in Nederland is de verwachting dat de nog kleine restbestanden niet zullen overleven. De populatie op de Rechte Heide bij Goirle heeft goede perspectieven door het behoud van een aanliggend beekdal met kleinschalige landbouw. De kleine populatie komt echter steeds meer geïsoleerd te liggen, waardoor de kwetsbaarheid wel enorm toeneemt. De populatie van de Oirschotse Heide wordt ernstig bedreigd, zowel door het huidige intensieve gebruik van het heideterrein (militairen, recreanten) als door toenemende intensivering van de landbouw op de aangrenzende cultuurgronden. Het moet ernstig betwijfeld worden of deze populatie nog te behouden valt.

Alleen de Korhoenders van de Sallandse Heuvelrug lijken een redelijk goed perspectief te hebben. Deze populatie groeide de laatste jaren als gevolg van een zich goed ontwikkelde biotoop. Bij het voeren van een verantwoord terreinbeheer lijkt het niet uitgesloten dat deze groep zich verder kan ontwikkelen. Het is nu vrijwel zeker de grootste aaneengesloten populatie van het Westeuropese continent. Het is zeker niet uit te sluiten dat van hieruit een aantal nabijgelegen hei-

deterreinen kunnen worden herbevolkt. Opmerkelijk is wel dat de Korhoenders hier niet op de cultuurgronden foerageren, maar vooral profiteren van de uitgestrekte bosbes- en vossebesvegetaties. Het voorkomen in dit gebied van ook andere diersoorten die kritisch zijn ten aanzien van hun biotoopkeuze, is te verklaren uit de gevarieerde terreinomstandigheden met een grote afwisseling in vegetatiestructuren.

Ondanks het feit dat de laatste Korhoenders van de meeste van onze heide- en hoogveen-gebieden verdwenen zijn of nog zullen verdwijnen, is te verwachten dat -zeker in enkele grote terreinen- het biotoop weer geschikt kan worden gemaakt. Verdiept inzicht in het heidebeheer, kennis van de eisen die het Korhoen aan broedgebieden stelt, in combinatie met de mogelijkheid tot het voeren van een aangepast beheer van aanliggende cultuurgronden, geven voedsel aan enig optimisme. Herintroductie valt evenwel pas te overwegen indien er sprake is van verbetering van het totale biotoop. Het verdient in elk geval aanbeveling origineel Nederlands fokmateriaal in reserve te houden, om de beschikking te hebben over genetisch verantwoord materiaal. De ervaring leert dat het houden, kweken en uitzetten van Korhoenders nog vele inspanningen zullen vergen.

Dit artikel is overgenomen uit Bosbouwvoorlichting nummer 3, maart 1986, bladzijden 30-31.

■ H. Nijland & F.J. Niewold, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, postbus 46, 3956 ZR Leersum.